

Jan Patočka: Negativní platonismus

(z: PATOČKA, Jan. *Sebrané spisy. Svazek 1. Péče o duši I. Stati z let 1929-1952. Nevydané texty z padesátých let.* 1. vyd. Praha: Oikúmené, 1996. 505 s. ISBN 80-86005-24-0)

(pouze pro účely kurzu)

310 - v logice je „idea pochopena jako jednota nad mnohým, v ní tkví princip hierarchického pořádku, kterým je umožněna přísná demonstrativní metoda“

318- „Metafyzika v obou svých křídlech, kladném i záporném, činí týž skrytý předpoklad, s kterým stojí jak její konstrukce, tak pokusy o „kritiku řeči“: že totiž řeč, která má mít smysl, může vyjadřovat, tj. | obrážet, reprodukovat pouze objektivní fakta, reální předměty, jinak: že smysl řeči je označovat věci a nic jiného, že mimo oblast této reprodukce (a jejích prostředků) jazyk je pouhá kumulace bezvýznamných slov.“

322 - „Základní zkušenost lidské bytosti jako historického tvora, zkušenost, o které nemohou nikdy rozhodovat smyslová data, řeč, kterou nelze tedy logicky transponovat ve výroky o smyslových datech, je totiž zkušenost o *svobodě*. Tato „zkušenost“ má proti smyslové tu zvláštnost, že není zkušeností o žádném faktu, o žádném *předmětu*, konstatovatelném z různých hledisek, přístupném různým pozorovatelům, o věci, k níž možno se vždy znova vracet a která je součástí kontextu jiných věcí. Svoboda je nicméně věcí zkušenosti: je to zkušenost *rizika*, které lze podstoupit, nebo jemuž je možno [se] vyhnout. Tato zkušenost není pasivní, vnucující se zkušenost, jako je jí celá smyslovost; neboť zkušenost, *kteřou máme*, je vždy zároveň zkušeností, *kteřá nás má*. Z toho důvodu též není tak všeobecná a samozřejmá, jako je jí pasivně sensuální zkušenost, která jí vždy časově předchází - zkušenost svobody je zkušeností *dobyti*, získání svobody, nikoli jejího klidného majetnictví.“ - „zkušenost neuspokojení v daném a sensuálním, která se stupňuje v pochopení, že dané a sensuální není vším ani rozhodujícím. Proto jsou pro zkušenost svobody rozhodující „negativní“ zážitky, které ukazují, že veškerý obsah pasivní zkušenosti je mizivý, uplývající, nicotný“

„Sókratova dialektika byla určena právě k tomu, aby ukázala, že žádný sensuální objekt, žádná věcná zkušenost není s to tuto otázku ani položit, ani zodpovědět.“

323- „Člověk tvoří a pracuje ze svobody i tam, kde se staví zády ke svobodě. Svoboda není aristokratickou výsadou, nýbrž obrací se ke všem a platí pro všechny; bez ní by člověk nebyl člověkem, „lidská důstojnost“ i tam, kde si toho lidé nejsou vědomi, | pochází pouze z ní, nikoli z toho, že člověk je nejmocnějším mezi živočichy.“

324 - „Platón vyložil svobodu jako transcensus od smyslového k transcendentnímu jsovcu, od ‚zdánlivého‘ k ‚pravému‘.“

325 - „má zkušenost svobody původně ráz záporný: ráz distance, vzdálenosti, překonávání každé předmětnosti, obsahovosti, představovosti a substrátovosti. To se projevuje zejména *celkovostí* této zkušenosti. Je to tato zkušenost, která teprve činí naše předmětné prožívání prožíváním celku: jedině tím, že jsme vždy *za* vším předmětným, že nám žádné předmětenstvo nepostačí, tvoří nám celek - neboť skutečný soubor všeho jsovcna konečného je nám přirozeně naprosto nepřístupný.“

328 - „Moderní výklady dovedou tedy v Ideji zachránit a pochopit skoro všecko krom chórismu, oddělenosti idejí od naší reality, od světa věcí a světa lidí ponechaných samým sobě a uvažovaných jako ryzí reality.“ - „chórismos je však původně oddělenost *bez* druhého předmětného oboru. Běží o mezeru, která neodděluje dvě říše, které jsou koordinovány nebo spojeny v něčem třetím, co obě objímá a co je základem jak jejich koordinace, tak vzájemného oddělení. Chórismos je oddělení, rozlišení o sobě, oddělení absolutní, samo pro sebe.“ - „tajemství chórismu je totéž co zkušenost svobody: zkušenost distance vůči reálním věcem, smyslu nezávislého na předmětném a sensuálním“